

Redaktionens forord

Territorial stigmatisering, social eksklusion og praktisk sans

Dette nummer af *Praktiske Grunde* er ikke entydigt samlet om et tema. Alligevel er det tydeligt, at teksterne (artikler, oversættelser af centrale tekster, kommentarer og diskussion ud fra interviews og boganmeldelser) har et omdrejningspunkt. Det gælder et drama, som udspiller sig hver dag og gennem hver en fiber i os alle. Dramaet angår et, for langt de fleste af os, helt naturaliseret anliggende, der vedrører, hvordan vi mennesker tildeler os selv og hinanden adgange til sociale privilegier eller sociale forbandelser. I dette tilfælde angår det fysiske, anstaltmæssige, bolig-/bymæssige tilgange. Vi skal høre om objektiverende beskrivelser af 'territorial stigmatisering', om at staten, 'som en nyttig idiot', i de kapitalistiske lande, trækker sig og om mænd fra ghettoen der slås, kæmper og træner for, via slagene, at komme ud af ghettoen. Der indgår også tekster om opkomst af et felt med institutioner og fysiske rammer om marginaliserede børn og unge, samt en artikel om relationer mellem struktur, habitus og praktisk sans. De objektive strukturer, herunder geografisk rum og boligstruktur er hele tiden i en dialektisk konfrontation med habitus, det strukturerede opfindelsesprincip. 'Praktiske Grunde' handler om, at der ikke bare kan rekonstrueres klasser af økonomiske hierarkier og klasser af kulturelle hierarkier, men også klasser af fysiske-/boligmæssige hierarkier. Og de er relateret til hinanden, er vævet sammen. I et kommende temanummer kunne det være interessant helt eksplicit at inddrage beskrivelser af ghettoernes bolig-mæssige modsætning – kæmpevillæer med havudsigt! Teksterne inviterer også til inddragelse af refleksioner om relationer mellem forsker og objekt, som del af erkendelsen. Vi møder således forskerpositioner i et kontinuum mellem at 'go native' i aktiv deltagelse til nøgterne betragtninger på både fysisk og historisk afstand.

Den første artikel, "Til historien om det sociale arbejde med børn og unge", handler om opkomst af forskellige former for pædagogisk virksomhed med særligt henblik på socialt marginaliserede børn og unge. Christian Sandbjerg Hansen er ikke optaget af børnene eller de unge substantielt: hvordan er eller var de? Ved hjælp af Bourdieus begreber felt, position og habitus studeres derimod institutionalisering af den ramme som marginaliserede børn og unge kan forløses i. En gang var der ikke anstalter og særlige fysiske rum for dem – og siden kom de! Det er et ambitiøst projekt som lægger afstand til konstruktioner, der tilsiger, at området vokser frem via en cocktail af politik og humanisme. Hansen spørger i stedet sociologisk, hvem og hvad konstituerer feltet? Det felt som gør det muligt at blive i stand til at 'se', 'klassificere', håndtere, indfange og indelukke de børn og unge der italesættes som henholdsvis 'de forsømte og forbryderiske', 'de omsorgssvigtede og kriminelle' og slutte-ligt 'børn og unge med særlige behov'. På det område af pædagogikkens historie rekonstrueres via lovgrundlag, dokumentgennemgang, beretninger fra foreninger/institutioner, statistisk

materiale, sociale biografier m.v., opkomsten af et særligt marked og felt over ca. 300 år. Feltet opstår gennem brud og afstandtagen til tugthuse og arbejdsanstalter og også skolerne og deres kategorier. Der etableres i feltet to forskellige, men gensidigt afhængige objektiverede og kropslige historier og Christian Sandbjerg Hansen fremfører, hvordan nogle agenter og institutioner kæmper for retten til at organisere og administrere arbejdet (forvalterkapital), mens andre agenter og institutioner kæmper for retten til at udføre og gøre det opdragende arbejde (opdragerkapital). Mellem disse to 'hænder' eksisterer der mellempositioner, der indtages af agenter fra provinsernes kirker og skoler. Fortællingen om opkomsten af institutioner med tilhørende fysiske rum, bygninger og anstalter om de marginaliserede børn og unge, relateres tæt til sociale og økonomiske dominansrelationer 'udenfor', fx mellem de ordentlige borgerlige hjem og de fordærvede fattige hjem.

Den følgende artikel rapporterer fra en rejse til USA. Der trækkes på observationer fra togvinduet fra New York til Washington og et efterfølgende detektivarbejde på internettet fra Danmark. Det er hvad denne historie handler om. Vores pålidelige og aktive redaktør af nyhedsbrevet i Hexis, har været på rejse på flere måder. I dette opklaringsarbejde som Carsten Sestoft har gennemført, bliver vi introduceret til hvad strukturelle forhold betyder for det levede liv og omgivelserne, når fx arbejdspladser flytter fra USA til Asien. Sestoft gør rede for hvordan udflytning af arbejdspladser relaterer sig til forfaldne boliger. Fabrikkerne lukker, folk bliver arbejdsløse, og de mest ressourcestærke flytter andre steder hen, uden at andre flytter til. Det handler om urbant forfald, om byområder hvor "gadebilledet er som en mund, hvor en mængde tænder er slået ud". Vi hører også om de strategier der iværksættes for at overleve i ghettoen. Som midaldrende kvinde kan man måske undgå at blive bestjålet eller udplyndret, hvis man taler til drengene som en tante eller mor. Det kan også være hensigtsmæssigt at bage kager til dem eller at lade som om man kender én i en gruppe. Hvis Sestoft havde gået videre med sin etnologi og havde forsøgt sig som onkel, kunne han måske have virket 'native'.

Artiklen handler således også om, hvor vanskeligt det er at vride sig ud af en hvid middelklasse etnocentrisme, om den voldsomme effekt af at 'se' frem for at 'læse', og om muligheden for at foretage etnografiske studier hjemme ved computeren. Forfatteren er forhåbentlig blevet lettet nu hvor de stærke indtryk er udtrykt i tekst og billeder. Nu sidder læseren tilbage med noget der er svært at 'slippe af med'...

I den næste tekst er vi også placeret i en ghetto, nærmere bestemt i Chicago. Metodisk er der ikke tale om ikke-deltagende observationer fra et togvindue, men snarere en indlevende, aktivt deltagende 'carnal sociology'. En sociologi ikke bare *om* kroppen, men *fra* kroppen. I denne tekst omtaler Kristian Delica *Body and Soul – Notebooks of an apprentice boxer* af Loïc Wacquant. Wacquant har gennem 3 år foretaget feltstudier i et boksetræningscenter og det fremgår, at han nærmest er forelsket i boksningen, hvilket hans lærermester (med rette) er bekymret for. Hvordan bliver man så en god bokser? Man træner hver dag, skyggebokser, arbejder med boksebolden, man skal kunne 'dosere sig selv' og være påpasselig med sin kropslige kapital. Alt dette er angiveligt redskaber for to typer af modsatte positionerede habitusser: bokseren, der vil ud af ghettoen og Wacquant, der vil ind. Som det formuleres, kropsliggør Wacquant gennem disse kropslige aktiviteter feltets historie.

Delica mener, at denne bog kan blive en nyklassiker indenfor etnografi, antropologi og ikke mindst sociologi. Men han kritiserer også idylliseringen af boksporten og mere substantielt Wacquants feltbegreb (herunder det relationelle) og peger på, at de overordnede historiske, politiske og økonomiske strukturer underbelyses. Man fornemmer med Delicas omtale, at Wacquant drukner lidt i fascinationen af boksning. Det kunne være Wacquant skulle tage med Carsten Sestoft i toget næste gang. I det ene tilfælde var kroppene på alle måder væk, men huller i 'tandrækken' bevidnede at strukturelle forhold (økonomi, arbejdspladser, demografi) satte deres fysiske præg i bygninger og, formoder vi, i kroppene. I det andet tilfælde var kroppene næsten det hele.

Vi går videre med tekster om kollektive ghettoer, hyperghettoer, anti-ghettoer og sociale marginaliseringsprocesser. Troels Schultz Larsen har ud fra et interview med Loïc Wacquant, foretaget af Caroline Keve fra magasinet 'Debate' (Argentina, juli 2007), korresponderet pr. email med Wacquant. Schultz Larsen havde et par spørgsmål relateret til Wacquants seneste bog *Urban Outcasts*. Det blev der en fin lille og interessant korrespondance ud af. Her viser Wacquant nogle væsentlige analyser af ghettoer i USA og anti-ghettoer i Europa. Den sociologiske objektivering som blev efterlyst tidligere, udfoldes her med en optik, der integrerer Erving Goffmann's mikrosociologi inkl. stigmabegrebet og Bourdieus tænkning og begreber fx fra *The Weight of the World*. Det slås fast, at den 'kollektive ghetto' fra halvtressernes USA var karakteriseret af et netværk af organisationer og institutioner, der virkede som buffer for de sorte mod den hvide dominans. Disse institutioner og kollektive organiseringer er væk i hyperghettoen hvilket blandt andet tilskrives en 'deindustrialisering og skiftet til den finansielle kapitalisme'. Hyperghettoen er karakteriseret af dobbelt eksklusion.

Modsat den konventionelle politiske retorik er fx de tidligere arbejderkvarterer i Frankrig (desværre kunne man fristes til at sige) ikke på vej mod at blive ghettoer. I Wacquants analyse er en ghetto en etnisk set homogen enklave, der indeholder alle medlemmerne af en underordnet kategori og ikke mindst deres institutioner. Arbejderkvarterer og de forsømte banlieu'er er derimod stadig mere heterogene og blandede etnisk. Tidligere relationer til fx kommunistpartiet og de mange lokale institutioner er mere eller mindre opløst og samtidig opløses den værdighed og kollektive stolthed som området overdrog og bidrog med til sine beboere. Der er for Wacquant tale om anti-ghettoer. I disse sider om rumlig, fysisk og materiel depravation mærker man ikke mindst, hvordan marginaliseringsprocesser styrkes gennem effekter af ghettificeringsdiskurser. Her ser vi et godt eksempel på hvordan diskurser *ikke* gør noget af sig selv. Men når der er et socialt (økonomisk, kulturelt, materielt) grundlag, kan dæmonisering via retorik om boligområder næsten blive selvopfyldende profeti. Det er tankevækkende. På samme måde med begrebet om 'territorial stigmatisering'. Det betyder at drenge eller piger fra Mjølnerparken, Gjellerupplanen eller Voldsmose må skjule hvor de kommer fra når de søger arbejde eller når de skal date en fra det andet køn.

Bourdieu kæmpede ofte på to fronter. Han måtte forklare sine begreber og samtidig luge ud i misudlægninger af dem. I "Habitus – en praktisk orienteringssans" bliver Bourdieu ved en konference i Perth, Australien, spurgt af blandt andet byplanlæggere, hvorvidt habitusbegrebet var anvendeligt i en sammenhæng, hvor det antages, at verden er under hastig forandring. Ikke overraskende var svaret ja. På disse ganske få sider gør Bourdieu kort

og præcist rede for habitusbegrebet og tilhørende begreber som felt, position og den dispositionelle praktikteori. Han svarer dels ved at påpege, at forandringer oftest ikke er så fundamentale, varige og gennemgribende som det opleves og dels ved at sige, at habitus er et opfindelsesprincip, der frembringer opdagelser og improvisationer. Men som altid: indenfor grænser. Menneskers 'stil' eller 'enhed i handlinger' kan ligeledes ændres over tid, dvs. af nye erfaringer, uddannelse eller oplæring. '*Dette forudsætter at aspekter af, hvad der i habitus er ubevidst, bliver gjort i det mindste delvis bevidst og eksplicit*'. Man kunne i forlængelse af de tidligere tekster sige, ja eller gennem at flytte til et højt positioneret boligområde, bo der over tid og oparbejde økonomisk, kulturel og social kapital! Teksten er oversat og indledt af Anders Mathiesen.

Samme Anders Mathiesen præsenterer herefter et review-essay vedrørende livshistoriske og feltanalytiske interviewanalyser i anledning af antologien *Livshistorieforskning og kvalitative interview*, redigeret af Karin Anna Petersen, Stinne Glasdam og Vibeke Lorentzen. Mathiesen gennemgår bogens bidrag og beskriver den som et nyttigt supplement til fx Järvinen & Mik Meyer's bog om anvendelsen af kvalitative interview i et 'interaktionistisk perspektiv'. En stor del af antologiens forfattere har tilknytning til det såkaldte Viborg-miljø og er inspirerede af de metodiske refleksioner i Bourdieus *The Weight of the World*. Dette er udgangspunktet for den stærke kritik som Mathiesen samtidig retter mod bogen. Iflg. Mathiesen mislæser mange af forfatterne på helt grundlæggende vis Bourdieu og især bidraget fra Staf Callewaert, der specifikt diskuterer det metode-reflekterende slutkapitel "Understanding" i *The Weight of the World*, står for skud, idet Callewaert hævdes at promovere en socialpsykologisk / socialkonstruktionistisk tolkning af Bourdieu. Mathiesens essay er med andre ord et åbent angreb på Callewaert og Viborg-miljøet og dermed på nogle af de, der mest markant har præget feltet af Bourdieu-influert forskning i Danmark. I redaktionen har vi haft vore forbehold overfor essayets somme tider lovlig polemiske tonefald og den flere steder uholdbare måde Mathiesen benytter tekster og citater på i sin argumentation. På den anden side er en debat om Bourdieu-receptionen, og om til hvad og hvordan hans værk kan og bør bruges i kultur- og samfundsforskning, principielt meget velkommen og præcis noget af det, *Praktiske Grunde* er sat i verden for at fremme. Vi har derfor valgt at reservere vores indvendinger til et efterfølgende indlæg i næste nummer af *Praktiske Grunde*.

Mathiesens essay er en let bearbejdet version af en tekst, der tidligere har været bragt i tidsskriftet FASID (www.fasid.dk). Her tog Callewaert til genmæle ved i en kort replik at rekonstruere sit bidrag i bogen og påpege, at han hele sit liv har bekæmpet netop interaktionisme, socialkonstruktivisme og psykologisering af Bourdieu. I *Praktiske Grunde* følger Callewaerts replik ligeledes efter Mathiesens essay.

Som sædvanlig afsluttes *Praktiske Grunde* med Nyhedsbrevet, der er skrevet og redigeret af Carsten Sestoft. Det kan anbefales at læse Sestofts beskrivelser og kommentarer under overskriften 'to bøger og fire indlæg'. Hvad sker der og hvad efterlades, når en dominant videnskabelig position falder bort?!

Kristian Larsen og Kim Esmark